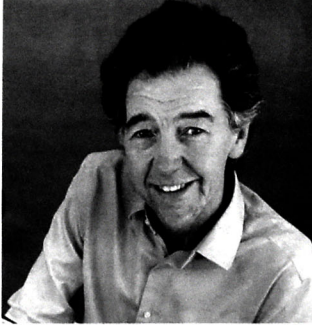

Fikir, söz və məlumat azadlığının, plüralizmin inkişaf etdirilməsi

44 gün davam edən sonuncu Qarabağ müharibəsi, elbəttə, təkzə daxilə izlənilirdi. Hətta oyn-oyn qitələrdə də bizdən, apardığımız haqq savşından danışılırdı. Düzür, dünyanın nüfuzlu xarici informasiya agentlikləri, nəşr və qəzetləri, televiziya müxbirləri, hərbi jurnalist və analitikləri hazırlanan reportaj və çoxsaylı materiallarla Qarabağda baş verən dəyişənləri gedişatini, ictimai-siyasi vəziyyəti müxtəlif rükurlardan şərh edib ictimaiyyəyə çatdırırdılar.

Beynəlxalq medianın 44 günlük müharibədə baş verən proseslər barədə mövqeyi hər iki münacişə tərəfindən reportaj hazırlayan müxbirlərin obyektivlik, tarafsızlıq və qərarlılıq prinsiplərinə nəzərən əməl etməsi, media orqanının məsələlərə baxış bucağında öz əksini tapdı. Bu baxımdan çoxsaylı materialların təhlili göstərir ki, beynəlxalq mediada bir sıra qərarlı müvəqqəf olan materiallara baxmayaraq, ümumilikdə məqalə və reportajların, videomaterialların əksəriyyətində Azərbaycan təpəçəkərinin bir hissəsinin uzun illərdən bəri işğala məruz qalması, Azərbaycanın beynəlxalq hüquq və BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri çərçivəsində öz ərazi bütövlüyünü bərpa etməsi, işğal altında olan ərazilərdə erməni vətəndaşları və s. öz əksini tapdı. Birinci Qarabağ müharibəsində olduğu kimi, bu dəfə də Avropa, Amerika, Asiya ölkələrinin bir sıra nüfuzlu nəşrləri baş verən dəyişənləri, cəmiyyətdə baş verən yenilikləri gündəmə saxlamışlar. Bu baxımdan "Reuters", "Associated Press", "France Press", "Anadolu", "Sinxua", kimi dünyanın nüfuzlu agentlikləri müharibənin ilk gündənən sənə qədər gündəlik olaraq, Qarabağda baş verənlər barədə xəbərləri, foto və videolar yayımlaması xüsusi qeyd edilməlidir. Müharibənin gedişində bir sıra xarici media orqanlarının Azərbaycan müxbirlərinin gəndərməsi və ya ölkəmizdəki müxbirlərinin köməyi ilə dəyişənləri gətirdiyi qaynar nöqtələrdən çoxsaylı materiallar, xüsusilə də videoreportajlar hazırlamaları Azərbaycan həqiqətlərinin beynəlxalq əhatə qədirlməsinə baxımdan əhəmiyyətli rol oynadı. Amma bir məsələni qeyd edək ki, 44 günlük müharibə dövründə Qərb mediasının xəbər portallarında qeyri-obyektivliyi də çox rast gəlinirdi. BBC müharibə dövründə hətta onun Azərbaycan nümayəndəliyi sözlərdən müharibə və onun həqiqətləri yarıqən jurnalistlərin prinsiplərinə əməl etməyərk birtərəfli mövqeyini açıq-aydın şəkildə nümayiş etdirirdi. Belə ki, onlar Dağlıq Qarabağ müharibəsi və ermənilərin çoxluq təşkil etdik-

faaliyyətimizi qiymətləndirməkdən ötrü britaniyalı tanınmış jurnalist, multimedia təlimçisi Dan Masonla müzakirələr aparıldıq. Həmin müzakirəni təqdim edirik.

- Azərbaycanın tarixi qələbəsini necə qiymətləndirirsiniz?

- Azərbaycan hərbiçiləri çox operativ davrandılar və məqsədə sürətlə çatdılar. Eyni zamanda orduzunu təmkinliliyi və peşəkərliliyi ilə beynəlxalq qurumların

lə məqalələrdə professional jurnalistlərin öhdəsinə böyük iş düşür. Əgər onlar insanların axtarıqları informasiyanı verə bilmərsə, bunu başqaları, o cümlədən sosial media istifadəçiləri "istehsal edəçəkler".

- Düşmənin saxta xəbərlərinin qarşısını necə almaq lazımdır?

- Bu, az qala, qeyri-mümkündür. Daha məqsədəyüqünü "fake news"lara hazır olmaq. Fakt, yoxlama və etibarlı mənbələrə istinad yolu ilə saxta xəbərləri ifşa etmək müasir medianın bir hissəsidir. Bunun üçün fokuslanmış əgla, sürətli reaksiyaya ehtiyac var. Sözügedən məsələ texminin dağbaya qarşı sədd kimiyyə bənzərdir. Professionalların diqqətli olması səddin möhkəmliyi deməkdir.

qanırlar. Cəmiyyət belə jurnalistlərə fəxr edə bilər. Müharibə dövründə Azərbaycandan hazırlanan ingilis dilindəki reportajları oxuyurdum. Həmçinin beynəlxalq KİV-in faaliyyətini izləyirdim. Bəzi hallarda tərcümə qüsurlarının olduğunu etiraf etməliyəm.

- Oxşar vəziyyətlərdə ilk növbədə jurnalist olmaq lazımdır, yoxsa vətəndaş?

- Vətəndaş... Bu, peşəkərliliyin bir hissəsidir. Bir jurnalist və redaktor kimi şəxsi fikrim deyis-məzdir. Jurnalistik güc təbiiqdir. Yaxşı jurnalist işə həmin güc vasitəsilə əldə olduq cəmiyyəti müsbət təsir göstərməyə çalışmalıdır. Məsələn, mən qəşqə göstərdiyim üçün jurnalist oldum. Ümmiyyətlə, mən jurnalist etikasının vətəndaş ki-

“Azərbaycan jurnalistləri mənə, bunu bacardılar”

Dan Mason: “Daha məqsədəyüqünü “fake news”lara hazır olmaqdır”

ləri anklav kimi təqdim etdilər. Hətta onlar dəfələrlə yanlış olaraq, guya, Qarabağ müharibəsində aid olan videoları “Facebook”, “Twitter”, “YouTube”, “TikTok” şəbəkələrində göstərək feyk xəbərlər yayımladılar. Avropa multimedia xəbər portalı “Euroreporter” də Qərb mediasının Qarabağ konfliktli ilə bağlı məqalə yayımla-

rəğətini qazandı. Lakin rəsmi Bakı üçün qələbə bununla bitmir. Mən bilərəm ki, regionda sülhü və sabitliyi qorumaq istəyirsiniz. Bunun üçün çalışmaq lazımdır.

- Qazanın zəfərdə jurnalistlərin rolu nədən ibarət olur?

- Müharibə yerli jurnalistlər üçün faaliyyət qaydalarını dəyişdirir. Belə ki, informasiya

Bu işə dəlğənlərini həyatında reaksiyaya səbəb olan insanlar, hadisələr vasitəsilə formalaşdırılır. Ünsiyət işə onun DNT-sidir. Məsələn, Prezident İlham Əliyevin müsbətləri və düşmənlərinin Gəncədə törətdikləri dağıntılar məhz bu baxımdan xarakterikdir. Əslində Azərbaycanda ictimai rəy yaratmaqda ehtiyac yox idi. Onsuz da hərəkət vəhd ifkirdi. Lakin xarıcda müəyyən fikri haçlanmasının olduğunu deməliyik. Bax, məhz bu məqamda ictimai sürü formalaşdırmaq ehtiyac olur. Ölkəmizə yaşadığımız illərdə tez-tez deyirdim ki, Azərbaycan nüfuzu yalnız onun hekayəsini necə danışmaqdan asildir. Və bu hekayə bənyəmlilərdən birində, məsələn, ingiliscə təqdim edilməlidir. Fikrimcə, mən bu istiqamətdə Azərbaycanda müəyyən işlər görə bilməşəm.

- Belə vəziyyətlərdə ictimai rəy necə yaradılmalıdır?

- Yaxşı sualdır. İctimai rəy cəmiyyət həyatında reaksiyaya səbəb olan insanlar, hadisələr vasitəsilə formalaşdırılır. Ünsiyət işə onun DNT-sidir. Məsələn, Prezident İlham Əliyevin müsbətləri və düşmənlərinin Gəncədə törətdikləri dağıntılar məhz bu baxımdan xarakterikdir. Əslində Azərbaycanda ictimai rəy yaratmaqda ehtiyac yox idi. Onsuz da hərəkət vəhd ifkirdi. Lakin xarıcda müəyyən fikri haçlanmasının olduğunu deməliyik. Bax, məhz bu məqamda ictimai sürü formalaşdırmaq ehtiyac olur. Ölkəmizə yaşadığımız illərdə tez-tez deyirdim ki, Azərbaycan nüfuzu yalnız onun hekayəsini necə danışmaqdan asildir. Və bu hekayə bənyəmlilərdən birində, məsələn, ingiliscə təqdim edilməlidir. Fikrimcə, mən bu istiqamətdə Azərbaycanda müəyyən işlər görə bilməşəm.

- 44 günlük savaş dövründə jurnalistlərin faaliyyəti barədə nə deyə bilərsiniz? Bizim üstünlüklerimiz və qüsurlarımız nələr idi?

- Azərbaycanlı medianın faaliyyəti haqında tutarı bir fikir söyləyə bilmərəm. Amma ölkəmizdə xeyli jurnalist, o cümlədən redaktor vəziyyətdədir.

Onları özümə dəstəh edərəm. Sadıq, istədadlı və qalış-

Azərbaycan Respublikasının Mediannın İnkişafı Agentliyi

“Mən jurnalist etikasının vətəndaş kimi məsuliyyətimizə əsaslandıqına inanıram”

laşmışı. Araşdırmanın müəllifi Filip Jyen yazının girişində Qərb mətbuatının ölməs dövrədə balanslı və obyektiv olmasının sual doğurmasını qeyd etmişdi. Müəllif məqalədə Ermənistanın silahlı qüvvələrinin təcavüzkar hərəkətlərinə, dinc azərbaycanlıların Gəncə, Tərtər və Bərdədə öldürülməsinə dünü mediaşın bığına qalmasını da vurğulamışdı. Münacişənin təsvirlərində ən radikal mövqeyi isə “Reuters” informasiya agentliyi tutdu. Agentlik xəbərində Dağlıq Qarabağ Azərbaycanından ayrı tərəf kimi təqdim edilirdi. Məsələn, 14 oktyabrda “Azərbaycan Prezidenti Azərbaycanın Dağlıq Qarabağdakı hərbi əməliyyatları davam etdirdiyini söyüldü”, “Ermənistanın Baş naziri Paşinyan deyir ki, Azərbaycanın bütün Dağlıq Qarabağ işğal etmiş fikri var” başlıqlı xəbərlər buna sübutdur. Göründüyü kimi, çox təassüflərsən ki, bir çox xarici media faktları təhrif etməklə, dünyanın ictimai rəyini dəfələrlə çəndirməyə çalışırdı.

“Şərq” olaraq biz də 44 günlük hərbi əməliyyatlarında informasiya məkanındakı

mi məsuliyyətimizə əsaslandıqına inanıram. Biz jurnalist kimi obyektiv və peşəkər olmağımıza yanaşma, həm də insanı dəyərlərimizə sadıqlığımızı nümayiş etdirməliyik. Deyiyim kimi, biziz öz işimiz var. Və bu işi görərək mən olduğumuz və, onun əsası tərəf müqabilimiz: auditoriyamız unutmamalıyıq. Yalnız bu halda bizə inana, etibar edə bilərlər. Oks həlaldə yox.

- Avropada Qarabağ haqqətərlərinə müsabiqə necədir?

- Azərbaycanda media proqramlarını apardığımız on il ərzində otuzdan çox xarici ölkədə oldum. Həmşə sizin ölkənizi həqiqətləri müdafiə etdim. Təassüf ki, son illərdəki bir çoxları Azərbaycan xaricdə göstərə bilmirdilər. Lakin ard-arda keçirilən idman yarışları və xüsusilə Qarabağ müharibəsində zəfər notəsində dünyə KİV-nin mənsətlərinə çixdiniz. Bu, rəsmi Bakı üçün böyük firsətdir. Fikrimcə, indi regional iqtisadiyyatı qurmağın dağına Azərbaycan sülhü və sabitliyi istədiyini başca düşünməlidir. Bunun üçün iş xüsusilə jurnalistlər beynəlxalq ictimaiyyətdə nüfuz etməyi bacarmalıdır. Unutmayın, müharibədə qalib gələnlər, sülhü təmin etmə işə ünsiyatdır.

Kənan Novruzov

Azərbaycan Respublikasının Mediannın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunub